

Advies over de ‘Grondwatertrein’

Advies over het voorontwerp van besluit van de Vlaamse Regering tot wijziging van het besluit van de Vlaamse Regering van 1 juni 1995 houdende algemene en sectorale bepalingen inzake milieuhygiëne, het VLAREL van 19 november 2010 en het besluit van de Vlaamse Regering van 27 november 2015 tot uitvoering van het decreet van 25 april 2014 betreffende de omgevingsvergunning, wat de waterregelgeving betreft.

Datum van goedkeuring	20/03/2023
Volgnummer	2023 010
Coördinator + e-mailadres	Wim Van Gils, wim.van.gils@minaraad.be
Co-auteur + e-mailadres	Annick Lamote, a.lamote@serv.be Wouter Vanacker, w.vanacker@serv.be

Inhoudstafel

Inhoudstafel	2
Krachtlijnen	3
Procesbeschrijving.....	4
Advies	5
1 Algemene appreciatie	5
2 Samenhang met andere instrumenten.....	7
3 Drainage.....	8
3.1 Beschrijving.....	8
3.2 Aanbevelingen.....	9
4 Grondwaterwinning.....	10
4.1 Beschrijving.....	10
4.2 Aanbevelingen	10
5 Bemaling	11
5.1 Beschrijving.....	11
5.2 Aanbevelingen	12
6 Geothermie / thermische energieopslag.....	14
6.1 Beschrijving.....	14
6.2 Aanbevelingen	14
7 Kader voor de aanvulling van grondwater.....	15
7.1 Beschrijving.....	15
7.2 Aanbevelingen	15
8 Waterzuivering	15
9 Bibliografie.....	17

Krachtlijnen

De Minaraad, SERV en SALV duiden in dit advies hun aanbevelingen bij het ontwerp van besluit over de zogenaamde “grondwatertrein”, waarin in hoofdzaak aanpassingen gebeuren aan de regulering inzake bemalingen, drainages en grondwaterwinningen.

De raden delen het uitgangspunt dat moet ingezet worden op **stelselherstel** en dat het daarom belangrijk is om het verlies aan water via drainages, bemalingen en andere vormen van **ontwatering** te **beperken**. Een behoud of herstel van de goede kwantitatieve toestand van de freatische grondwaterlagen is essentieel voor het waterbeleid, maar draagt ook bij aan klimaat- en biodiversiteitsbeleid. Meer water vasthouden kan ook belangrijke socio-economische baten met zich meebrengen, wat niet wegneemt dat de maatregelen een economische kost hebben.

Er is nood aan **meer samenhang** tussen de instrumenten. De raden vragen om de relaties tussen instrumenten te verduidelijken en om ook oplossingen uit te werken voor de gebieden die niet gevat zijn door de regelgeving. Daarbij moet sterker ingezet worden op gebiedsgerichte initiatieven.

Er is nood aan een inventarisatie van de **drainages**, een verdere uitwerking van het kader voor de vergunningsaanvraag en meer duidelijkheid over mogelijke mitigerende maatregelen en over de manier waarop de uitbruikstelling van drainages dient te gebeuren.

De raden steunen de voorgestelde aanscherping van de regels rond particuliere **grondwaterwinningen** en menen dat de plicht om een debietmeter te plaatsen sneller kan worden ingevoerd. Ze vragen een versterking van de **handhaving** op niet-gemelde en illegale grondwaterwinningen door een verhoging van de capaciteit en door de inzet van technologische innovatie.

De voorgestelde cascaderегeling voor **bronbemalingen** is positief, maar er moet meer ingezet worden op *compliance promotion* o.a. door snel werk te maken van praktische richtlijnen. Door bemalingen te integreren in de ontwerp- en vergunningsfase kunnen in een vroege fase al mogelijke effecten ingeschat worden. Locaties waar bemalingswater potentieel verontreinigd is moeten accuraat in beeld gebracht worden, een zelfde risicogebaseerde aanpak als bij bedrijfsafvalwater is dan aangewezen. Een efficiënte overdracht van tellerstanden moet bevorderd worden.

De raden steunen de voorgestelde wijzigingen aan de regelgeving inzake **geothermie** en de verduidelijking van het kader voor de **aanvulling van grondwater**. Ten slotte vragen ze om **sterfputten uit te faseren** en om snel een invulling van het principe “**geen bijkomende bebouwing zonder waterzuivering**”.

Procesbeschrijving

Datum adviesvraag	23 januari 2023
Naam adviesvrager + functie	Zuhal Demir, Vlaams minister voor Omgeving
Rechtsgrond van de adviesvraag	Decreet van 5 april 1995 houdende Algemene Bepalingen voor het Milieubeleid, artikel 11.2.1., §1, 6°; Decreet van 7 mei 2004 inzake de Sociaaleconomische Raad van Vlaanderen, artikel 11, §2, 3°. Decreet van 6 juli 2007, houdende de oprichting van de Strategische Adviesraad voor Landbouw en Visserij, artikel 4, §1, 6°.
Adviestermijn	30 maart 2023
Samenwerking	Met SERV en SALV
Overlegcommissie	WG Water
Vergaderingen: soort + datum	Informatieve hoorzitting op 12/01/2023. Werkgroepsessie op 9/02/2023, 16/02/2023 en 02/03/2023 Schriftelijke adviesvaststelling tussen 09/03/2023 en 20/03/2023.
Betrokken experts	Op de informatieve hoorzitting: Maarten Everaert (Kabinet minister Demir), Koen Martens (VMM), Kris Van Den Belt (VMM), Ilse Van Eylen (VMM), Ywan De Jonghe (VMM), Van Den Bulck Sofie (dept Omgeving).

De adviesvraag over het besluit van de Vlaamse Regering over de zogenaamde “grondwatertrein”, werd aan de SALV, SERV en Minaraad gesteld op 23 januari 2023. Voorafgaand daaraan werd reeds een toelichting gegeven aan de raden op 12 januari. Daar werden de hoofdlijnen van het voorstel toegelicht door vertegenwoordigers van het kabinet van minister Zuhal Demir, de VMM en het Departement Omgeving, en werd ingegaan op vragen. De raden wensen alle betrokkenen uitdrukkelijk te bedanken voor deze toelichting.

Het advies werd besproken op de vergaderingen van de werkgroep water op 9 februari, 16 februari en 2 maart, waarna het in schriftelijke procedures bij de drie adviesraden werd goedgekeurd.

Advies

1 Algemene appreciatie

- [1] **Gedeelde probleemanalyse.** Het voorliggend besluit geeft uitvoering aan een reeks acties uit het Actieplan Droogte en Wateroverlast, het Vlaams Klimaatadaptatieplan en de Blue deal¹. Inhoudelijk bouwt het verder op de analyse die onder andere is verwoord in het expertrapport “Weerbaar Waterland” als volgt: “historisch werden valleigebieden gedraineerd om de natte valleigronden beter geschikt te maken voor landbouw, industrie of wonen, een proces dat in de loop van de 19de en 20ste eeuw in een stroomversnelling kwam. Het waterbufferend vermogen van het landschap werd zwaar aangetast en maakt Vlaanderen zeer kwetsbaar. De bodem verliest zijn sponswerking, als gevolg van bodemafdichting, drainage en versnelde afvoer, wat tot hogere piekafvoeren en kritieke overstromingen leidt. Het verlies aan infiltratie- en buffercapaciteit maakt het Vlaamse landschap tegelijk kwetsbaar voor droogte: in periodes van aanhoudende droogte ontstaan veel sneller watertekorten²”. Die periodes met neerslagtekorten kennen een stijgende trend sinds 1980, maar nemen vooral sinds 2013 sterk toe³. Ook overstromingen worden de laatste decennia steeds vaker waargenomen⁴.
- [2] **Nood aan systeemherstel vanuit water-, klimaat en natuurbeleid.** Bovenstaande analyse sluit aan bij de vraag van de raden om door systeemherstel (meer buffering en infiltratie) de negatieve effecten van waterschaarste en droogte tegen te gaan om zo bij te dragen aan het bereiken van de doelstellingen uit de Kaderrichtlijn Water ⁵. Uit het studiewerk dat de afgelopen jaren is uitgevoerd, blijkt de noodzaak om voor het waterbeleid in te zetten op het terugdringen van het afvoeren van ondiep (freatisch) grondwater door drainages, grachten, bemalingen etc ...^{6,7}. Daarnaast blijkt ook vanuit andere beleidsdomeinen een noodzaak om lokaal en regionaal de grondwatertafels te verhogen, onder andere in het kader van de bescherming van veengebieden (mitigatiebeleid) en voor het saneringsbeleid in NATURA 2000 gebieden⁸ (biodiversiteitsbeleid)..
- [3] **Aanpak van ontwatering is belangrijk.** De raden vinden het belangrijk dat dit besluit stappen zet om het verlies aan water via drainages, bemalingen en andere vormen van ontwatering te beperken. Hoewel een accurate inschatting van deze waterstromen niet

¹ Nota bij het voorliggende besluit, pagina 1

² Ovink *et al.* (2022), hoofdstuk 1.3 “Een verzwakt systeem”

³ <https://www.vmm.be/water/droogte/neerslagtekort>

⁴ <https://klimaat.be/in-belgie/klimaat-en-uitstoot/gevolgen/waterbeheer>

⁵ MINARAAD, SERV en SALV (2021), § 97

⁶ Willems, Patrick *et al.* (2021)

⁷ Vrebos, D, Staes J. (2021). Volgens deze inschatting van de UA, in opdracht van de Minaraad, daalt het gemiddeld bodemwaterpeil voor Vlaanderen van 68 cm naar 85 cm onder het maaiveld als gevolg van drainage via grachten en waterlopen. Op jaarbasis wordt het verlies aan water in Vlaanderen hierdoor ingeschat op 1.128 miljoen m³ - dat is ongeveer 53% van het natuurlijk waterleverend vermogen (2.160 miljoen m³/jaar).

⁸ Vlaamse Overheid (2022b), hoofdstuk 5

voorhanden is, is wel duidelijk dat de impact van ontwatering in het algemeen groot is⁹. Experts schuiven het tegengaan hiervan dan ook naar voor als een noodzakelijke maatregel in het vooropgestelde systeemherstel. Zo verwijst het expertrapport Weerbaar Waterland naar de nood om zogenaamde 'sponslandschappen' te ontwikkelen¹⁰.

- [4] **Ecologische en socio-economische kosten en baten.** Een behoud of herstel van de goede kwantitatieve toestand van de freatische grondwaterlagen is essentieel voor de ontwikkeling van het waterleven en van de van water afhankelijke ecosystemen. Het kan daarnaast ook belangrijke ecologische en socio-economische baten met zich meebrengen¹¹. De som van vele, soms kleine, maatregelen maakt een natuurlijk systeem veerkrachtig, zowel tegenover wateroverlast als tegenover waterschaarste en droogte. Zo'n aanpak heeft het potentieel om de vele kleinere extremen op te vangen en tegelijk ook de grote extremen aanzienlijk te milderen, zodat een groot deel van het risico wordt gereduceerd¹². Een voldoende aanvulling van grondwater is noodzakelijk om de winning van (kwaliteitsvol) grondwater te garanderen¹³. Ook zullen activiteiten stroomafwaarts minder schade ondervinden van overstromingen of periodes van watertekort. Daarbij moet opgemerkt dat deze baten niet steeds bij die actoren zullen belanden die de maatregelen nemen, afhankelijk van de lokale omstandigheden¹⁴.

Dat neemt niet weg dat er **economische kosten** gepaard gaan met een aantal maatregelen. De regels voor bemalingen zullen een meerkost met zich mee brengen voor de private én publieke opdrachtgevers voor bouwwerkzaamheden, door de bijkomende investeringen in studiewerk, materiaal en personeel. Hetzelfde geldt voor nieuwe drainages. Omdat de historische, economische logica achter de bemalingen en draineringen ook nog steeds geldt in een aantal gevallen, kunnen de maatregelen ook een inkomensderving met zich mee brengen.

- [5] Binnen de raden is er **onenigheid over de algemene appreciatie** van het voorliggend voorstel. Voor een aantal partijen is hetgeen voorligt een toe te juichen eerste stap, waarvan de scope best zou worden uitgebreid en de implementatie versneld. Anderen menen dat de voorgestelde aanpak enkele bijstellingen nodig heeft zodat de uitvoering in de praktijk ook haalbaar is. Dat neemt niet weg dat verder in dit advies eensgezinde aanbevelingen zijn opgenomen om de inzet van de instrumenten te verfijnen of aan te vullen.

⁹ Vrebos, D, Staes J. (2021)

¹⁰ Ovink *et al.* (2022), p 60: "Om een integraal waterbeheer op landschapsniveau uit te werken, bovenstrooms lokaal gerichte acties nodig zijn om ervoor te zorgen dat minder neerslagwater meteen afstroomt naar overstromingsgevoelige gebieden. Dat kan enerzijds door de infiltratie van het neerslagwater in de hand te werken, anderzijds door lokaal water te bufferen in kleinschalige en landschappelijk geïntegreerde opvangsystemen. Specifiek voor het landbouwgebied, dat de grootste oppervlakte in het bovenstroomse landschap inneemt, is het nodig om maatregelen om meer water vast te houden en minder te laten afstromen met meer ambitie toe te passen".

¹¹ MINARAAD, SERV en SALV (2021), §22

¹² Ovink *et al.* (2022), hoofdstuk 1.3 "Een verzwakt systeem"

¹³ <https://lv.vlaanderen.be/voorlichting-info/publicaties/praktijkguides/water/duurzaam-watergebruik-algemeen/belang-van-2>

¹⁴ De verdeling van de baten hangt onder andere af van de hellingsgraad, bodem, en stuurbaarheid van de betreffende watersystemen. Bij vrij stromende oppervlaktewateren situeren de baten zich in regel stroomafwaarts.

2 Samenhang met andere instrumenten

[6] **Voorzie een betere samenhang /afweging van de instrumenten.** Het beleid dat mikt op het voorkomen van schade door droogte en watertekort, is relatief jong. Er is de afgelopen jaren sterk ingezet op kennisopbouw, pilootprojecten, de inzet van generieke regulering, gebiedsgericht beleid en beleid gericht op een economische transitie. De raden hebben eerder gewezen op de uitdaging om die initiatieven beter samen te laten sporen¹⁵.

Door dit voorstel wordt drainage, bemaling en ontwatering via regelgeving gevat in de meest preciaire gebieden. Dit neemt niet weg dat ook daarbuiten, in landelijke én meer verstedelijkte gebieden, de noodzaak bestaat om sterker in te zetten op het beter vasthouden van ondiep grondwater, via verschillende instrumenten. De raden vragen daarom om de samenhang van de verschillende instrumenten in het beleid te verbeteren.

[7] **Verduidelijk de relatie tussen peilbeheer en vergunningen.** De raden hebben eerder de opmaak van peilbesluiten gesteund; ze vragen om te verduidelijken hoe de relatie moet gezien worden tussen de doelstellingen en maatregelen in peilbesluiten en vergunningsaanvragen in hetzelfde gebied¹⁶.

[8] **Onderbouw de keuze om inzake “ontwatering” enkel gebieden met regelbare constructies te vatten.** In het voorliggende besluit wordt een nieuwe rubriek ingevoerd voor droogleggingsprojecten voor landbouwdoeleinden¹⁷. Het is opvallend dat daarbij de regeling wordt beperkt tot gebieden onder de invloed van regelbare constructies¹⁸. De raden vragen om deze keuze te onderbouwen. Ze vinden daarvoor immers geen directe aanwijzing in de MER-richtlijn¹⁹ of in de bijhorende leidraad²⁰. Uit eerdere rechtspraak is gebleken dat die doorgaans een brede interpretatie aanhoudt²¹. De raden wijzen erop dat ook niet-regelbare constructies relevant kunnen zijn. Grachten en beken zorgen op de meeste plaatsen via gravitaire weg voor ontwatering van gebieden. Waterbeheerders hebben een belangrijke impact op de debieten en waterhoogtes door de inrichting van de waterloop zelf (profiel, diepte) en door het beheer, (waterplantenbeheer, ruwheid van de bedding, ...). Die keuzes hebben effecten op landbouw- en natuurgebieden, overstromingsrisico's en watertekorten. Ook voor deze gebieden zonder regelbare constructies moeten dus oplossingen gezocht worden voor droogte en wateroverlast.

[9] **Verduidelijk de instrumenten die worden ingezet in gebieden die niet onder een peilbesluit of onder de definitie van “ontwatering” vallen.** Eerder vroegen de raden om te verduidelijken welke instrumenten zullen ingezet worden om het kwantitatief

¹⁵ MINARAAD, SERV en SALV (2021), §103

¹⁶ Het gaat bij voorbeeld om vergunningen voor drainages, ondiepe grondwaterwinningen of bemalingen.

¹⁷ Art 47, °23 van voorliggend besluit

¹⁸ Zie de definitie van “droogleggingsproject” in Art. 1, 16° van voorliggend besluit

¹⁹ RICHTLIJN 2011/92/EU VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD van 13 december 2011

²⁰ Interpretation of definitions of project categories of annex I and II of the EIA Directive

²¹ Zie o.a. arrest van 24 maart 2011 HvJEU (C-435/09) en arrest van 24 oktober 1996 (C-72/95). In Vlaanderen zijn er aanwijzingen voor een bredere interpretatie in RvVb/A/1516/1411, RvVb-A-2021-1028 en RvVb-UDN-2021-0169.

waterbeheer te verbeteren in gebieden zonder peilbesluit²². Dezelfde vraag is aan de orde voor de gebieden die niet onder de definitie van “ontwatering” vallen. De huidige regulering vat de gravitaire afwatering door grachten niet, terwijl ook dit type afwatering belangrijke effecten heeft op landbouw- en natuurgebieden, overstromingsrisico’s en watertekorten²³.

- [10] De raden bevelen aan **om sterker in te zetten op een gebiedsgerichte aanpak om water vast te houden**. Waterbeherende maatregelen hebben het grootste effect wanneer ze op gebiedsniveau opgezet en beheerd worden. Ze menen daarom dat sterker ingezet moet worden op een gebiedsgerichte aanpak van het waterbeheer, waarbij peil-gestuurd maken van drainages, aanleg van stuwtjes, verhogen van het bodempeil van grachten, enz. ... collectief aangepakt wordt. Waar nodig moet er daarnaast ingezet worden op administratieve ondersteuning.
- [11] **Werk daarbij een flankerend beleid uit**. De raden verwachten dat in een aantal gebieden deze initiatieven zullen leiden tot een sterke vernatting, met een impact op de grondwaarde en op de economische mogelijkheden voor het gebruik van de gronden. Ze hebben in eerdere adviezen²⁴ een aantal oplossingsrichtingen besproken, waarbij, naast een systeem van vergoedingen, ook aandacht wordt gevraagd voor het ondersteunen en ontwikkelen van bedrijfsmodellen die verzoenbaar zijn met in casu een hogere grondwaterstand. Ze vragen om op basis daarvan een flankerend beleid te voorzien.

3 Drainage

3.1 Beschrijving

- [12] **Definitie**. De definitie van drainering in dit besluit is “het gravitair capteren en afvoeren van grond- of bodemwater via een ondergrondse constructie”²⁵. Systemen die het water met pompen afvoeren, vallen onder “bemalingen”. Systemen die water afvoeren via open grachten, vallen onder de definitie van een “droogleggingsproject”, indien de systemen regelbaar zijn (zie §8).
- [13] Door de aanpassingen in dit besluit²⁶ worden drainages in twee gevallen **vergunningplichtig**:
- Indien het nieuwe drainages zijn, die minstens deels gelegen zijn in of op een afstand van minder dan 500 meter van een speciale beschermingszone of het Vlaams Ecologisch Netwerk of “valleigebied” of “vallei- en brongebied”²⁷.

²² MINARAAD, SERV en SALV (2023) §5, 6 en 9

²³ MINARAAD, SERV en SALV (2023) §11

²⁴ SALV, (2022) en MINARAAD, SERV en SALV (2021), § 91 en volgende

²⁵ Artikel 1, 5° tot en met 8° van voorliggend besluit

²⁶ De rubrieksindeling wordt gewijzigd in art 47, 9° en 10°, de sectorale voorwaarden in art. 23, de fasering in art. 54

²⁷ Onder “valleigebied” vallen de gewestplanbestemmingen 0911, onder “vallei- en brongebied” vallen de gewestplanbestemmingen met code 0912.

- Indien het een historische drainering is, die minstens gedeeltelijk gelegen is in of op een afstand van minder dan 500 m²⁸ van een habitatrictlijngebied.

De vergunningplicht treedt **gefaseerd** in werking, waarbij de finale regeling in werking treedt drie jaar na de inwerkingtreding van het besluit.

- [14] Installaties van drainages na 1 januari 2025 worden verplicht uitgerust met een mogelijkheid tot **sturing**, tenzij ze gelegen zijn in een gebied dat nog moet afgebakend worden op basis van criteria zoals de hellingsgraad en doorlatendheid van de bodem. De exploitatie mag enkel gericht zijn op de strikt noodzakelijke drainering in kader van het gebruik van de grond of het terrein.

3.2 Aanbevelingen.

- [15] **Nood aan inventarisatie.** Een aantal drainagenetwerken zijn verschillende decennia oud, waardoor niet steeds geweten is of er ergens drainage is aangebracht, en of deze nog functioneert. Volgens de voorgestelde regelgeving, dienen deze drainages gemeld of vergund te worden, terwijl in bepaalde gevallen noch de overheden, noch de huidige gebruikers voldoende kennis hebben over de al dan niet aanwezigheid van drainages. De raden vragen daarom om in te zetten op een inventarisatieoefening, met betrokkenheid van alle actoren.
- [16] **Duidelijkheid over uitgebruikstelling.** De raden vragen om te verduidelijken wat er moet gebeuren met drainages die uit gebruik dienen te worden genomen. Dat kan bij voorbeeld via een code van goede praktijk. Daarbij vragen de raden om de bodemberoering zo mogelijk te minimaliseren, omdat dit de bodemkwaliteit en -vruchtbaarheid negatief kan beïnvloeden.
- [17] **Werk het kader voor de vergunningsaanvraag verder uit.** De concrete beslissingen over de vergunbaarheid van drainages vragen een grondig inzicht in de gebiedsgerichte effecten ervan. Om de kwaliteit hiervan te garanderen, vragen de raden om het kader verder uit te werken in begeleidende documenten, naar analogie met de voortoets en de praktische wegwijzer. Een “voortoets” zou moeten inschatten of er een mogelijke impact is van de te vergunnen drainage. Daarbij dient onder andere rekening te worden gehouden met de verschillen tussen de natuurtypes inzake de afhankelijkheid van grondwater. Gelet op de complexiteit van ecohydrologie, grondwatermodellering, het inschatten van peilbehoeften, enz. vragen de raden dat de overheid voldoende materiaal aanreikt om de vergunningsaanvragers en -verleners te ondersteunen, in de vorm van een praktische wegwijzer rond drainages.
- [18] **Werk de mogelijke mitigerende maatregelen uit.** Vervolgens vragen de raden om een overzicht ter beschikking te stellen van de milderende effecten van alternatieve vormen van drainage of andere waterbergende technieken in de vergunningverlening. Peilgestuurde drainage en stuwtdjes, het verhogen sponswerking van de bodem, het verhogen van de bodempeilen van grachten of andere methodes kunnen er immers in

²⁸ De keuze voor het gebruik van de afstand van 500 meter werd onderbouwd in het Vlaamse Overheid (2022a), p.37

zekere mate²⁹ de negatieve impact op nabije natuur en het watersysteem in zijn geheel mildereren.

Zie ook §28.

4 Grondwaterwinning

4.1 Beschrijving

- [19] Het voorliggend besluit beperkt de vrijstelling van vergunning voor **particuliere grondwaterwinningen**. Voor grondwaterwinningen tot 500 m³/jaar waarvan het water alleen gebruikt wordt voor huishoudelijke doeleinden, is vandaag geen vergunning of aktenaam nodig, noch is een debietmeter verplicht. Het voorliggend besluit verlaagt die grens naar een jaarlijks debiet van 150 m³ en voert een meet- en registratieverplichting in met een overgangperiode tot 2035³⁰.

Als de activiteiten niet verenigbaar zijn met de bestemmingsvoorschriften, zijn nieuwe **grondwaterwinningen** niet meer mogelijk in **ruimtelijke kwetsbare gebieden** (volgens de definitie van de VCRO). Grondwaterwinningen in, of vlakbij het **Vlaams Ecologisch Netwerk**, worden **vergunningplichtig** door een aanpassing van het dieptecriterium³¹

De **termijn** voor de **vergunning voor grondwaterwinning** wordt in regel **beperkt tot 20 jaar** en er wordt een **onderhoudsplicht** ingevoerd. De regelgeving voor erkende **boorbedrijven** wordt aangescherpt³².

4.2 Aanbevelingen

- [20] **De raden steunen de voorgestelde aanscherping van de regels rond particuliere winningen**, omdat ze invulling geven aan de vraag van de raden om via het vergunningenbeleid te vermijden dat de som van de niet-vergunning plichtige, of niet-vergunde (en in regel particuliere) winningen de draagkracht van de betrokken lagen aantast³³.
- [21] **De raden vragen een versterking van de handhaving op niet-gemelde en illegale grondwaterwinningen**. De raden hebben eerder gevraagd om de aangekondigde acties tegen illegale en niet-gemelde winningen krachtdadig toe te passen, om zowel de ecologische doelstellingen als de concurrentiepositie van degenen die de regels volgen, te vrijwaren³⁴. In functie daarvan wordt in voorliggend besluit de regulering van de erkende boorbedrijven uitgebreid. De raden steunen deze uitbreiding, maar zijn tegelijk bezorgd dat, zonder een bijkomende inspanningen inzake handhaving op de niet gemelde

²⁹ Zie de nuanceringen in DELTARES (2012)

³⁰ Zie Art 29, 40, 41 van voorliggend besluit.

³¹ Art. 48 en bijlage van voorliggend besluit

³² Zie Art.20, 26, 51, 52 van voorliggend besluit

³³ MINARAAD, SALV en SERV (2019), § 74

³⁴ MINARAAD, SALV en SERV (2019), § 74

en illegale grondwaterwinningen, de effecten van de strengere regels voor huishoudens en erkende boorbedrijven onvoldoende impact zullen hebben.

[22] In het **omgevingshandhavingsprogramma** is de aanpak van de droogteproblematiek één van de gewestelijke prioriteiten. Daarbinnen is doel 4.1. omschreven als “tegenaan van illegale boringen en grondwaterwinning en gebruik van grondwater traceren”³⁵. De raden herhalen ook in deze context hun aanbeveling om voorrang te geven aan het oplossen van het capaciteitsprobleem. Verder menen ze dat er niet alleen voldoende aandacht moet zijn voor de vraag of alle voorwaarden door erkende boorders en gekende exploitanten worden nageleefd, maar ook op het sterk inzetten van het traceren van diegenen die zich in het geheel niet aan de regels houden. In dat kader suggereren ze om gebruik te maken van moderne technologieën zoals *remote sensing* en *datamining* om overtreders gericht op te kunnen sporen.

[23] **De raden vragen om een snellere inwerkingtreding en kortere overgangstermijnen voor de invoering van debietmeters bij particulieren.** Het huidige voorstel verplicht debietmeters en registratie voor particuliere grondwaterwinningen vanaf 2025. Winningen die vóór deze datum geïnstalleerd zijn, moeten pas aan de bepalingen voldoen in 2035. De raden vragen om deze overgangstermijn in te korten tot 2030, afgestemd op de invoering van de digitale meters voor drinkwater³⁶.

5 Bemaling

5.1 Beschrijving

[24] Om het effect op de grondwatervoorraad zo veel mogelijk te beperken wordt de huidige **bemalingscascade** gewijzigd³⁷ als volgt:

1. maximaal beperken van het netto onttrokken volume bemalingswater door retournering in dezelfde grondwaterlaag of infiltratie via een infiltratieput, -bekken of -gracht,
2. nuttig gebruik van het bemalingswater,
3. lozen van bemalingswater in oppervlaktewater, in een kunstmatige afvoerweg voor hemelwater of in het gedeelte van de gescheiden riolering bestemd voor de afvoer van hemelwater,
4. lozen van bemalingswater in de openbare riolering.

De **indelingslijst** van bemalingen en het lozen van bemalingswater wordt herzien. Voor tijdelijke bemalingen bij bouwwerken komt er een verplichte peilsturing en specifieke bepalingen rond peil – en debietmetingen.

³⁵ Vlaamse Overheid (2023)

³⁶ Waterwetboek, Art. 2.2.2., §2/1

³⁷ Artikel 21 van voorliggend besluit

Het besluit bevat een nieuwe **definitie** voor potentieel verontreinigd bemalingswater (los van de definitie van bedrijfsafvalwater, waaronder dit type water tot op heden valt).

5.2 Aanbevelingen

[25] **Cascaderegeling is positief.** De raden onderschrijven de voorgestelde cascaderegeling. Die geeft invulling aan het advies van de SERV voor een structurele aanpak voor het omgaan met bemalingswater, waarbij de circulaire principes van de Ladder van Lansink toegepast worden. Zo weinig mogelijk water oppompen staat hierbij voorop³⁸.

De verplichte peilsturing met bepaling van een referentiepeil waaronder de bemalingspompen niet zullen werken zal ook bijdragen tot het beperken van het volume op te pompen water.

[26] **Zet in op *compliance promotion***³⁹. Jaarlijks worden in Vlaanderen zo'n 7 500 bronbemalingen goedgekeurd⁴⁰. De raden wijzen op het belang van *compliance promotion* om iedereen mee te krijgen voor een correcte uitvoering van de nieuwe regelgeving. Dit geldt zowel voor vergunningverlenende overheden – voornamelijk de gemeenten - als voor de aanvrager van de vergunning en de betrokken bouwprofessionals. De raden formuleren hierbij volgende concrete aanbevelingen:

- **Verwijs in de Nota aan de Vlaamse Regering naar praktische richtlijnen.** Deze richtlijnen moeten duidelijkheid verschaffen hoe de nieuwe regelgeving moet uitgevoerd worden. Ze moeten tegelijk een **uniforme vergunningverlening** bevorderen.
- **Maak snel werk van praktische richtlijnen en verwerk lessen uit COOCK-project .** De raden verwijzen naar het COOCK-project “Grondwaterbeheersing bij bouwwaterprojecten”⁴¹ waarin *Embuild-Vlaanderen* en *Buildwise* kennis en innovatie over technieken die de onttrekking van grondwater bij bouwprojecten minimaliseren en optimaliseren, zo ruim mogelijk te verspreiden naar alle bouwprofessionals. Door implementatie van deze technieken wordt er op korte termijn gestreefd naar een significante daling van het geloosde volume grondwater in de riolering. De lessen uit dit project moeten volgens de raden verwerkt worden in praktische richtlijnen voor bouwprofessionals.
- **Voorzie periodieke actualisering van de richtlijnen.**

³⁸ SERV (2020), p 38-39

³⁹ Nalevingsbevordering is een preventieve strategie gericht op het bewustzijn, de kennis en het begrip over wettelijke verplichtingen bij de betrokken doelgroep te vergroten, en zo een blijvende gedragsverandering tot stand te brengen, teneinde te komen tot een vrijwillige en correcte naleving van de regelgeving. De beoogde acties kunnen de vorm aannemen van voorlichting en vorming, technische bijstand, transparante communicatie en nalevingsprikkels. Zie DEPARTEMENT OMGEVING (2023), p 51.

⁴⁰ Cijfers aangeleverd door Embuild Vlaanderen. Cijfers van bronbemalingen in 2021 : klasse 1 en 2 vergund 864 en klasse 3 akte genomen 6605. Bron: publieke data omgevingsloket.

⁴¹ <https://www.embuildvlaanderen.be/projecten/grondwaterbeheersing-bij-bouwprojecten/> en <https://www.grondwaterindebouw.be/>

- [27] **Integreer bemaling in ontwerp- en vergunningsfase.** Een structurele aanpak impliceert volgens het eerdere advies van de SERV een professionele aanpak met voorbereiding van de bemaling in de ontwerp- en vergunningsfase.

De raden verwijzen naar een recent arrest⁴² van de Raad voor Vergunningsbetwistingen dat bepaalt dat de beoordeling van mogelijke effecten van een bronbemaling deel moet uitmaken van de MER-toets/screening en derhalve het al dan niet verlenen van een vergunning meebepaalt.

Onder het motto “bezint eer ge begint” pleiten de raden om de mogelijke effecten van bemalingen in een vroeg stadium in beeld te brengen. Dit vraagt bijsturing van de manier waarop de bouwsector vandaag werkt. Voor de start van de werf zullen bouwheren, architecten en studiebureaus samen met aannemers en bronbemalingsfirma’s hun verantwoordelijkheid moeten nemen. Wanneer het bemalingswater⁴³ geloosd wordt in de openbare riolering of infiltratienetwerk, vragen de raden om een consultatie van de rioolbeheerders te voorzien. Die consultatie moet deel uitmaken van de vergunningsprocedure.

- [28] **Verduidelijk “potentieel verontreinigd bemalingswater” en stem maximaal af op lozing bedrijfsafvalwater.** Het besluit bevat een nieuwe definitie van *potentieel verontreinigd bemalingswater*⁴⁴. Hierbij wordt enerzijds verwezen naar locaties gekend in het kader van het bodembeleid (risicogronden, bodemonderzoek uitgevoerd of schadegeval gekend in kader van Bodemdecreet). Anderzijds gaat het over “locaties waarvan men weet of redelijkerwijs kan weten dat het grondwater verontreinigende stoffen bevat in zorgwekkende concentraties”. Met oog op rechtszekerheid van de aanvrager van een vergunning vragen de raden om deze locaties in kaart te brengen. Het is belangrijk dat dit op een accurate wijze gebeurt en dat mogelijke fouten in de DOV-databank snel worden rechtgezet.

Indien bemalingswater potentieel verontreinigd blijkt te zijn dan moet volgens de raden eenzelfde risico-gebaseerde aanpak gevolgd worden als voor de lozing van bedrijfsafvalwater⁴⁵. De raden wijzen erop dat ook drainagewater potentieel verontreinigd kan zijn, indien de drainage in de bedoelde locaties plaatsvindt. Ze menen dat ook daarvoor een oplossing nodig is.

- [29] **Bevorder efficiënte overdracht van gegevens.** De regeling voorziet een bijkomende registratie van de tellerstanden van de debietmeter de eerste vijf werkdagen en daarna wekelijks. De raden merken op dat dit een bijkomende administratieve last impliceert, die in sommige praktijksituaties moeilijk haalbaar is voor aannemers. Het is daarom nodig om overdracht van deze gegevens zo vlot en efficiënt mogelijk te laten verlopen. Dit kan

⁴² Arrest [RvVb-A-2223-0160](#)

⁴³ Bemalingswater kan kwantitatieve problemen veroorzaken in de openbare infrastructuur voor hemel- of afvalwater. Doordat het water in grote delen van Vlaanderen veel ijzer kan bevatten, kan het ook verstoppingen veroorzaken in infiltratievoorzieningen.

⁴⁴ Artikel 1 1° g van voorliggend besluit. Artikel 6 bepaalt de lozingsvoorwaarden voor potentieel verontreinigd bemalingswater.

⁴⁵ Concreet gebeurt dit via een cascadesysteem cfr. MINARAAD, SERV en SALV (2022)

door de toegang tot het beveiligde e-DOV-loket uit te breiden. Enkel erkende boorders hebben hier toegang toe, aannemers niet.

- [30] Op termijn zou via digitale bemetering de informatiedoorstroming naar het e-DOV-loket automatisch kunnen verlopen. Maar dit vergt investeringen in digitale meters en in de ontwikkeling van webservices die een automatische gegevensoverdracht mogelijk maken. Een ruime overgangstermijn is hiervoor aangewezen.

De raden vragen daarbij ook om te verduidelijken hoe zal omgegaan worden met de verzamelde gegevens. Hierbij stellen zich onder meer volgende vragen: welke gegevens zullen publiek toegankelijk zijn? hoe zal de privacy gegarandeerd worden?

6 Geothermie / thermische energieopslag

6.1 Beschrijving

- [31] In het besluit wordt voor spuiwater uit toepassingen van thermische energieopslag een cascaderedenering opgenomen, analoog aan bemalingswater. De indelingslijst wordt versoepeld, waardoor een aantal projecten enkel meldingsplichtig worden en er worden regels ingevoerd om vlotter nieuwe stoffen toe te laten als antivriesmiddel in de bodemlussen⁴⁶.

6.2 Aanbevelingen

- [32] **De raden steunen de voorgestelde wijzigingen aan de regelgeving inzake geothermie.** De invoering van de cascade-redenering sluit aan bij de vraag van de raden in [26], terwijl de versoepeling van de indelingslijst kan bijdragen aan een bredere toepassing van geothermie, wat noodzakelijk is om de klimaatdoelstellingen die Vlaanderen zich heeft gesteld, te kunnen bereiken⁴⁷.
- [33] **Overweeg verdere aanpassingen aan de indelingslijst.** In het huidig voorstel wordt het indelingscriterium voor thermische energieopslag gedifferentieerd, waardoor een aantal toepassingen meldingsplichtig worden. De raden vragen om te overwegen of het criterium van 30.000 m³/jaar kan opgetrokken worden, zodat meer toepassingen onder klasse 2 zouden vallen. De raden wijzen erop dat deze toepassing immers geen grondwater verbruikt, met uitzondering van het spuiwater, waardoor de impact op de kwantitatieve grondwatertoestand beperkt is, en de meerwaarde van de bijkomende verplichtingen voor klasse 1 bedrijven (peilputten, metingen, ...) minder voor de hand liggen. De raden vragen dan ook om te bekijken of er voor deze toepassing niet beter een apart kader wordt ontwikkeld, los van de rubriek “grondwaterwinning”.

⁴⁶ Zie in voorliggend besluit art 24, 25, 35, 42 en 47-13°.

⁴⁷ MINARAAD, SERV EN SALV (2018), hoofdstuk 4.3 “Werk hinderpalen voor hernieuwbare energieproductie weg”

7 Kader voor de aanvulling van grondwater

7.1 Beschrijving

- [34] Het voorliggend besluit herwerkt het kader voor de kunstmatige aanvulling van grondwater. De nieuwe tekst specificeert de verplichtingen inzake peilmetingen, de kwaliteit van het geïnfiltreerde water, inclusief een uitzonderingsregeling. Parallel wordt een aparte rubriek voor grote irrigatieprojecten ingevoerd⁴⁸.

7.2 Aanbevelingen

- [35] **Verduidelijking van het kader is positief.** De aanvulling van grondwaterlagen vormt reeds een bestaande praktijk in de drinkwatervoorziening⁴⁹, en wordt ook bestudeerd door verschillende drinkwatermaatschappijen in functie van het verbeteren van de bevoorradingszekerheid⁵⁰. De raden verwelkomen dan ook de verduidelijkingen in het kader.
- [36] **Introduceer een kader voor proef-infiltraties.** De raden vragen om te overwegen om, naar analogie met het bestaande kader voor proefboringen, ook een wettelijk kader te voorzien voor proefinfiltraties. Op die manier zou de innovatie op gebied van de kunstmatige aanvulling van grondwater, sneller kunnen verlopen.

8 Waterzuivering

- [37] **Faseer sterfputten zo snel als mogelijk uit.** In voorliggend besluit worden de bewoordingen voor de regelgeving rond “bestefputten” aangepast⁵¹ maar ten gronde blijven de regels hetzelfde. De raden zijn van mening dat het infiltreren van huishoudelijk afvalwater dat enkel behandeld is door een sceptische put, zo snel als mogelijk moet uitgefaseerd worden, omdat er op deze manier bodem- en grondwaterverontreiniging wordt veroorzaakt.
- [38] **Vermijd nieuwe bebouwing zonder waterzuivering.** De raden herinneren verder aan hun vraag uit 2021 om op korte termijn een oplossing uit te werken die vermijdt dat er nog nieuwe woningen worden gebouwd zonder waterzuivering. Ze vroegen daarbij om twee pistes te verkennen, zijnde de verstrenging van de definitie van een “voldoende uitgeruste weg” in de VCRO, of de invoering via VLAREM van een verplichting tot het plaatsen van een individuele behandeling afvalwater (IBA) bij nieuwbouw, ook op plaatsen waar er volgens de zoneringsplannen op termijn riolering zal aangelegd worden⁵².

⁴⁸ Art 31-34 en art 47, 18° en 22

⁴⁹ Zie de praktijk bij [Aquaduin](#).

⁵⁰ [Actie 5A C 0022 in het derde stroomgebiedbeheerplan](#)

⁵¹ Zie in voorliggend besluit Art. 44, 45, 46 en 47, 5°

⁵² MINARAAD, SERV en SALV (2021), § 55 en volgende

De Vlaamse Regering heeft een oplossing aangekondigd voor deze problematiek⁵³. De raden herhalen hun vraag naar een oplossing op korte termijn, gelet op de grote impact van huishoudelijke lozingen op de waterkwaliteit en gelet op de zeer lange doorlooptijden voor het aanleggen van riolering en de aansluiting ervan op rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI's). Indien gekozen wordt voor de piste via VLAREM, kan ze in voorliggend besluit opgenomen worden.

⁵³ Vlaamse Regering (2022), pagina 6

9 Bibliografie

- DELTARES (2012), [Effecten van peilgestuurde drainage op natuur](#)
- DEPARTEMENT OMGEVING (2023), [Omgevingshandavingsplan 2022- 023/update werkjaar 2023](#).
- MINARAAD, SERV EN SALV (2018), [Advies 2018/24 over Vlaams klimaatbeleidsplan en energiebeleidsplan 2021-2030](#)
- MINARAAD, SALV en SERV (2019), [Advies 019/009 over de derde waterbeleidsnota](#)
- MINARAAD, SERV en SALV (2021), [Advies 2021/007 over de derde stroomgebiedbeheerplannen](#).
- MINARAAD, SERV en SALV (2022), [Advies 2022/024 over de wijziging Vlareem i.v.m. bedrijfsafvalwater](#).
- MINARAAD, SERV en SALV (2023), [Advies 2023/ 004 over het ontwerpbesluit van de Vlaamse Regering over het peilbeheer op onbevaarbare waterlopen en grachten](#)
- Ovink et al (2022), [Weerbaar waterland, Advies van het expertenpanel hoogwaterbeveiliging aan de Vlaamse Regering](#).
- SALV (2022), [Visienota](#)
- SERV (2020), [Aanbevelingen voor slim en circulair watergebruik](#).
- Vlaamse Overheid (2022a), [Vlaams Klimaatadaptatieplan 2030](#)
- Vlaamse Overheid (2022b), [Programmatische aanpak stikstof](#)
- Vlaamse Overheid (2023), [Omgevingshandavingsprogramma](#)
- Vlaamse Regering (2022), [De grote STROOMversnelling, Conceptnota ter begeleiding van de stroomgebiedbeheerplannen 2022-2027, VR 2022 0107 DOC.0739/4BIS](#)
- Vrebos. D, Staes J. (2021), [Studienota groenblauwe netwerken en strategisch plan waterbevoorrading](#), Universiteit Antwerpen, onderzoeksgroep Ecosysteembeheer, ECOBE 021-R274.
- Willems, Patrick et al. (2021), [Uitwerking van een reactief afwegingskader voor prioritair watergebruik tijdens waterschaarste. Eindrapport](#). VMM/S004X/201119/2.0